

ХАНТЫ ЯСАҢ

27 февраля 2020 года

www.khanty-yasang.ru

№ 4 (3544)

Основана 1 ноября 1957 года

Мўвев давълты ёх хәтл пида!

Владимир Молданов

Ханты пух Владимир Молданов интам Москва вошн армияйн служитл. Лўв лўң пурайн армияя вўсы, сыры хөт тылщ мәр Переславль-Залесский вошн вөс.

Вова Нуви сәңхум район Ваньшавәт ханты кәртән енмәс. Ашколайн лўв йма йртъяң класс вәнты вәндтылдәс. 2014-мит олн Ёмвоша технологическо-педагогической колледжа вәндтыйлты мәнәс. Вет ол мәр «Информационные системы» тәхийн вәндтылдәс, 2019-мит олн щит етшуптумал юпийн армияя вўсы.

Ёмвошн вәндтыйлмәлн Вова Вурңа хәтлән, вўды давәлтты ёх кәсупсийн па па вошәң ёмәңхәтлән ханты якәт якәс. Щи вера лўв айтәлн Ваньшавәт кәртән Маргарита Рябовайн па Ирина Ибрагимовайн вәндтәсы. Нявремәт Нуви сәңхум воша ёмәңхәтлән па кәсупсәта ханты щирн якты йңхсәт. Ёмвоша юхәтмәлн Вова «Югра хәсыет» якты-ариты тәхия йңхты питәс, ух неңа щәта Надежда Костылева вәл.

ЩИ тумпи Вова Молданов сәмәңа вой-хўд вәлпәсләты вер тәйл. Ваньшавәт кәртән айтәлн аңщәщәл па ййл пида вой па хўд вәлты йңхиләс. Ёмвоша юхәтмәлн вой вәлты хә непек ёша павтәс па тови пурайн вой вәлпәсләты йңхиләс, лўң пурайн – хўд няшты. Щәлта лўв айтәлн футболн юнтты вер пелы сәмәңа вәл. Армияйн служитман ищи футболн юнтәл.

Интам хәйт ёмәңхәтлән ма ләңхалум лўведа йм яснәт лупты. Служитты пурайл ләлн йма ат етшәс. Тәдаңа, уяңа ат вәл!

Надежда РАГИМОВА

Кев вўдең ёх 73-мит кәсупсы вәс

Василий Ромбандеев вўды әхәдн наврәдтәд

Вўдең ёха мосәс вўды пәсты кўрумн хәхәдты, вўдйин кирум әхләтн наврәдтәйдман, әхәдн

дольман, вўдәт юпийн духн мәнман. Кәсты имет кўтн вўды әхәдн кәсты верн па ипуляң

Мўев лавәдты ёх ёмәңхәтл едпийн вәтәс тыләш 22-мит хәтәдн Сўмәтвәш район Саранпауль кәрт пўңәдн кәсты вўдең ёх кўтн 73-мит кәсупсы вәс.

мәнум вўдең ёх пәда мет әмәш вәс вантты.

Тәнял кәсупсийн ипуляң вўды әхәдн иса кәсты ёх кўтн мет әрәңа **Василий Ромбандеев** вәс. Имет кўтн оләңмит тәхия **Анна Ромбандеева** питәс. Вўды пәсты кўрумн хәхәдты ширн **Анатолий Сметанин** оләңмит юхтәс. Вўдйин кирум әхләтн наврәдтәйдман **Сергей Чупров** мет йма вәс. Әхәдн дольман **Алексей Ти-**

хонов оләң тәхия питәс. Вўдәт юпийн духн мәнман кәсупсийн **Аркадий Хозяинов** мет така доляс.

Мет айлат вўдең хә нем **Сергей Хатанзеев** мәсы. **Андрей Канев** – «Югра мўв вўды лавәдты вудәң хә» немн альсы.

Тәм ёмәңхәтл оләңән едды етты газетайн лўңтаты!

Ирина САМСОНОВА

Увәс мир институтн рәпитты не Зоя Рябчикова юхтыләс

Тәнлуп тыләш 13-митн мўң «Хәнты ясәң» па «Луима сәрипос» немпи газетайнән редакцияеа А.И. Герцен немуп педуниверситетн вәдты Увәс мир институтн (Санкт-Петербург вош) айлат ёх хәнты ясәңа вәндтәты не Зоя Рябчикова юхтыләс.

Мет сыры З.С. Рябчикова айкеләт әкәттә ёха дыв рәпатаел пәта йм ясәңәт лупәс: «Вән пәмәшипа, нынана, нын рәпатайн пәта! Вантә, нын кашәң хәтл рәт ясәңән хәншләты, шиты йис ясәңәлүв лавәлләты, едды тәләты. Итәх пурайн тәм йис вәлупсы оләңән мулты хәншты пәта нын йилуп ясәңәт ләшәтләты. Хәнты, вухәл ясәңәлүв – шит мўң опрашлүв хәюм тәш. Мўңева шит лавәлты мосл па едды тәты».

Мосл лупты, хуты А.И. Герцен немуп Российской государственной педагогической университет кәшә хә Сергей Богданов З.С. Рябчикова Югра мўва юхәтты партәс.

Округев хўваттйин йәңхман З.С. Рябчикова

Сәрханл район Угут, Лямина па Русскинской кәртәң әшколайтн кәшәйт, нявремәт, дыв әңкидал-ашидал, ши тумпи Ёмвошн технолого-педагогической колледжән айлат ёх пида вәйтантыләс па едды Увәс мир институт вәндтәйтлты вохсәлз.

Ши тухалди З.С. Рябчикова Ёмвошн А.И. Герцен немуп педуниверситет представительства тәхи ләшәтәс, щәта кәшә Оксана Сергеевна Рыжкова йис.

Округ вәндтәты па айлат ёх верәт тәты департамент кәшә хә Алексей Дренин па А.И. Герцен немуп Российской государственной педагогической университет кәшә хә Сергей Богданов ину-мәсн, иәрн рәпитты пә-

та Кашашты непекн ёш посәң пунсәңән.

Уральской ясәңәт кафедрә кәшә не З. Рябчикова лупәс, интәм щәта щимәш рәпатнекәт ләшәтлйит:

1. Рәт ясәңа па Увәс мир литература вәндтәты ёх.

2. Рўш ясәңа, литература, рәт ясәңа, Увәс мир литература вәндтәты ёх.

3. Культуролог ёх.

Әшкола етшуптәты нявремәта щимәш экзаменәт мәты мосл: рўш ясәң, математика профильная, па хон пеләк ясәң па обществознание. Итәх нявремәт нәмәсләт, мәтты ки обществознание – шит кен урок, тәп ши предмет хўват 45 балл вўты мосл. Шаль, хуты Увәс мир нявремәт ән веритләт тәса экзаменәт мәты. Ешавәл, мосәң, дыв рәт ясәңән дыв оңедн пүтәр хәншты питләт. Экзаменәт Ёмвошәң представительства хотн мәты рәхл.

Увәс мир институтн рәпитты не лупәс: «Ешавәл мўң хушцеа «Мет ай нявремәт вәндтәты хуят», «1-4-мит классән нявремәт вәндтәты хуят», «Касәдты әшколайн вәндтәты хуят», ши тумпи магистратурайн заочно ширн вәндтәйтты рәхл. Иса айкеләт оләңән рәхл вәты университет сайт хушә www.herzen.spb.ru.

Юхи хәшум артән мойнә не лупәс, тәм олн А.И. Герцен немуп университет етшуптум ёх вән мирхот питл. Увәс мир институт 90 ола йил, ширн З.С. Рябчикова, А.И. Гашилов, Л.Б. Гашилова едды «Увәс мир институт. История в лицах» немпи киника ләшәтләт. Университет етшуптум хуятәт, хәншаты, муй ширн нын щәта вәндтәйтлсәты, муй ширн едды вәлупсән мәнәс, ши пүтрәт хурдән пида Зоя Рябчикова китаты: rzso5@mail.ru.

Людмила ШУЛЬГИНА

Шуши мир йилуп щирн нётты питдыйт

Там ванан округ дума депутат Александр Новьохов пида вэйтантупсы вэс. Лўв «Совершенствование системы устойчивого развития коренных малочисленных народов Севера» немпи йилуп вер олаңан ай тэс:

– Тэняд ол шимаш партупсы ма́сы, дэ́дн кэ́щайт шуши мир вэ́лупсы ола́ңан поступсэ́т я́мсыева нух ат вантсэ́т па йилпатсэ́т. Щит мосл, дэ́дн еллы федера́ль-ной па округ бюджет-на́н эва́лт мосты ара́т вух шуши мир нэ́тупсэ́та ма́ты.

Щи тумпи йилуп вера́т тывсэ́т. Щиты итэх вў́т кэ́ртэ́тн «ИТ-стойбище» поступсы щирн кэ́ртэ́н

мир интернет тайда́т. Щи я́м вер еллы тэ́ты питлў́в. Вантэ́, еллы щиты вэ́нт кэ́ртэ́тн вэ́дты нявремэ́т вэ́ндтыйдты веритлэ́т.

Там ванан Россия мў́в президент хэ В. Путин «О гарантии прав коренных малочисленных народов Севера» поступи́сы ху́ща йилуп вера́т ола́ңан ханшэ́с. Ин тэ́са вэ́ты мосл, муй ара́т увэ́с хуя́т вэ́д. Щирн немасыя реестр непек

лэ́щэ́тты питды́. Щи непек эва́лт уша́ йил, муй ара́т шуши мир вэ́д. Вантэ́, итэх воша́ң шу-ши хуя́т а́н веритл хў́д па вой ведпа́сдэ́ты, щит вер хэ́н? Щи тумпи уша́ йил, муй ара́т а́школа етшупта́ты ханты́, ву-халь па ю́рн няврем еллы тэ́рум па́та вэ́нд-тыйды́ты питл.

Инта́м округевн ар-сы́р департаментэ́т э́х инума́сн, иэ́рн рэ́пит-ты питла́т, дэ́дн уша́ верты́, муйса́р поступи́сэ́т йилпатты́ мосл, муй щирн шуши мир лў́-на́тты па «Реестр» непек верты́.

Щи ю́пийн шуши мир вэ́лупсы тў́ңматты́ щира арша́к вух ма́ды.

А.В. Новьохов эва́лт уша́ йис, ху́ты щи вэ́н рэ́пата хэ́лум ол ма́р тэ́-ты питды́. Щи вер тэ́ты па́та 430-ке́м миллион шо́йт вух ма́сы. Ка-ша́ң шуши хуя́т веритл ханшты́ муй па лупты́, муйса́р вера́т ола́ңан поступи́сэ́та ханшты́ ра́хл. Щи тумпи еллы уша́ йил, муй щирн каша́ң хуя́т веритл лў́в ола́ңа́дн «Реестр коренных ма-лочисленных народов Севера» непек ханшты́.

Людмила ГУРЬЕВА

Яма́лтэ́ты вера́т ола́ңан

Там ванан Ёмвош округ дума хотн кэ́щайт Ю́гра мў́вн тохту́р, пуртэ́н а́н та́румты вера́т ола́ңан пута́ртсэ́т. Тыв правительст́ва ху́ща арсы́р та́хетн кэ́щая рэ́питты хуя́тэ́т, мир я́ма́лтэ́ты вера́т тэ́ты та́хетн ка́пэ́ртты э́х, «Здоровое будущее» немуп оса́ вер тэ́ты ханне́хэ́йт па тохту́ра́т а́кта́щийдсэ́т.

Мет ола́ң яса́ң Ю́гра мў́в мир лекшитты́ де-партамент ху́ща кэ́ща да́ңка́р не́ца рэ́питты ими **Инга Бычкова** лу-па́с. Лў́в пута́ртсэ́дэ́, муйса́р тохту́ра́т Ёмвош округн а́н та́румлайт па муй та́хетн мир я́ма́лтэ́ты вера́ ра́хл вэ́нд-тыйды́ты. Еллы округ мурт лекшитты́ вера́т тэ́ты та́хийн рэ́питты не **Елена Маснева** яса́ң эва́лт уша́ йис, муйса́р пуртэ́на́т Ю́гра мў́вн а́н та́румлайт. Щи ю́пийн Ёмвош округн мир лекшитты́ департамент ху́ща велщи́ сема́ питты ай нявремэ́т та́да́на па ма́тлыя вэ́дты вера́т тэ́ты не **Софья Яковен-ко** пута́ртсэ́дэ́, муйса́р ше́ңк тына́ң пуртэ́на́т ай те́пиета мосла́т. Вантэ́, итэх нявремие́т ше́ңк да́ва́рт ка́ши-мэ́ш тай-ла́т па щи ут я́ма́лтэ́ты кэ́ша ар вух мосл. Тэ́п

рэ́тнала́д вух а́н тайте́дн тына́ң пуртэ́на́тн дэ́дн па́льница́ эва́лт ма́ты ат питлайт.

Еллы мир лекшитты́ вера́т ола́ңан яса́ң Ю́гра мў́в депутат хэ **Николай Ташланов** вў́с:

– Там мирхотн Ём-вош округ э́х я́ма́лтэ́ты вера́т э́хты́йн нух ван-ту́м да́ва́рт сурта́т мў́ң я́ха а́ка́тда́лў́в па е́л-лы госуда́рственной дума́ та́хия́ китла́лў́в. Ша́та Россия мў́в мир лекшитты́ вера́т тэ́ты министр и́ки Михаил Мурашко́ «правитель-ственный час» немуп та́хийн нэ́ма́сда́т, муй щирн мосл да́ва́рт сурта́т тў́ңматты́. Мет вэ́н вер – щит итэх пуртэ́на́т Рос-сия мў́вн ню́р а́нтэ́ма́т па дывты́ та́та дэ́тты пиш а́нтэ́м. Ша́дта ше́ңк тына́ң пуртэ́на́т Россия мў́в луватты́йн каша́ң регио́на ат ортлайт. Щи

тумпи вера́ тына́ң пур-тэ́на́тн тэ́рум па́та па́ль-ницайта́н мэ́ша́ң э́х лек-шитты́ мосл. Да́ва́рта мэ́шитты́ хуя́тэ́т дэ́дн тэ́рум па́та федера́льной вэ́н па́льницайта́н кво-та́ щирн ат я́ма́лдайт. Па́лтап ка́ши-мэ́ш спи-на́льно-мышечной ат-рофи́и немуп утн шимл ханне́хэ́ мэ́шитл па щи ут да́ва́рт лекшитты́. Щи па́та та́м мэ́ш атэ́л-та́ я́мсыева лекшитты́ щира лэ́щэ́тты ра́хл па шимаш утн мэ́шитты ханне́хэ́ федера́льной вуха́т унтасн я́ма́лтэ́ты мосл.

Ша́дта та́м мирхота́ ю́хтум э́х ла́ңхала́т, дэ́дн да́ва́рт мэ́ша́т эва́лт лек-шитты́ пуртэ́на́т и́са Россия мў́в луватты́йн и тына́н ат тыны́лайт. Вантэ́, итэх мэ́ша́ң хуя́-та́та каша́ң хэ́тл мосл вера́ тына́ң пуртэ́на́т дэ́тты. Ин та́м пура́йн госуда́рственной та́хет му́хты пуртэ́на́т ат ты-ны́лайт. Щи па́та щи вер я́мсыева нух вант-ты́ мосл. Итэх пуртэ́н тыны́ты оса́ та́хет ат-ма́ рэ́питтэ́д па́та ла́п та́ха́рты ра́хл, муй па

ды́в эва́лдэ́да немасыя́ лицен́зия непек нух вў́ты.

Мет тэ́са леккара́т, ай тохту́ра́т а́н та́румты вера́тн арта́щты́ мосл. Мир я́ма́лтэ́ты вера́ вэ́ндтыйды́ты э́х вэ́н не-пекэ́на́ йитэ́д ю́пийн дывты́ имухты́ рэ́пата́я госуда́рственной прог-рамма́йт щирн вў́ты. Ша́дта велщи́ вэ́н тох-тура́ ю́вум хуя́та́та еса́л-ты́ па́льницай́н рэ́пит-ты мэ́ша́ң э́х пи́да. Ин дыв, вантэ́, имухты́ а́н еса́лдайт мир лекшит-ты́. Щи вер тў́ңматты́ кэ́ша велщи́ тохтура́ вэ́ндты́лдум э́х пи́да па́ма́тты́ вэ́н леккара́т ат рэ́питлэ́т.

Ла́ңхалум лупты́, тох-тура́та пэ́варты а́н ра́хл. Щит – ханне́хэ́ ды́л. Ка-ша́ң лекка́р вэй́ман тай-ла́лэ́, тэ́са па́ я́ма хан-не́хэ́йт лекшитты́ мосл.

Мир я́ма́лтэ́ты ше́ңк да́ва́рт па мосты́ вер. Щи па́та тохту́ра́т вэ́лупсы́ па рэ́пата́ сурта́т ке́намты́ мосл. Нын щи вэ́лдэ́н, немасыя́ я́м тохту́р уя́ң пура́йн ханне́хэ́ вэ́луп-сы́ олда́т.

Ульяна ДАНИЛО

Шуши мир рэт ясәңән путәр хәншсәт

Тәм ол тәндуп тыләш 21-митн округев луваттыйн шуши мир хәнты, вухаль па юрн ясәтн «фронтальный диктант» хәншсәт. Шци вулаң вер хәтмит пұш тывәс. Тәм пұш иса 700-кем хуят хәншәс. Тәм мосты вер «Рэт ясәң – щит рэт мұв» щирн немәтсы.

«Хәнты ясәң» газета хотәвн рэт ясәңән диктант хәншсүв

Н. Рагимова верум хур

Хәншты щира юрн мир писатель не Анна Павловна Неркаги «Молчащий» немпи путәр вұсы. Хәнты ясәңа Ас-угорской институтн рәпитты хуятәтн ләшәтсы.

Кашәң ол щи вера аршәк хуят катләсл. Тәм олн оләң пұш диктант Октябрьской районән Вән Аңклум па Уньюган кәртәң хуши, Нижневартовской районән Охтеурье кәртәң мир хәншсәт.

Ёмвошн ищи аршәк тәхи пұншды, худта шуши хуятәт диктант хәншты юхтыйлдәт. Тәм вер ведщи однитумн тәп кәт тәхи вәс. Тәм пұш па вет тәхи ләшәтсы. Щит Ас-угорской институтн, «Мұв-ават па Хәннехә» музейн, технологического-педагогической колледжән, хәнты па вухаль газетайәңн редакция хуши па катра пурмәсәт шавиты «Торум Маа» тәхийн вәс.

**Ас-угорской институт
тәхи айкел
Хәнты ясәңа тулмаштәс
Надежда ВАХ**

Ямал мұвн пушхәт вәндтәты верәт оләңән

Мәнум ол ван хәтлуп тыләш Нягань вошн округ луваттыйн «Югра лыднуптәты» оса тәхи XIII-мит мирхот пурайн «Ай вошәтн па кәртәтн рэт ясәт вәндтәты вер» немпи лұңтупсы версы. Тәм вәйтәнтупсыя Югра мұв рэт ясәт вәндтәты верәт тәты ёх тумпийн немасыя пил округев Пулңавәт вош эвәлт хәнты не Клавдия Слепа вохсы. Лұв ар ол мәр пушхәт вәндтәс, интәм Ямал мұв луваттыйн вәндтәты верәт вантман тайл.

Актәшум мир ешәлт Клавдия Слепа айкел тәс, хутыса Ямал мұв хұваттыйн ашкола-интернатәтн нявремәт рэт ясәтә вәндәты вер ләшәтман вәл. Уша йис, хуты Ямал мұвн 18 ашкола-интернат, пришкольной хәт интернат, вевтама вәндтәйдыт нявремәт пәта и ашкола-интернат, вәнтәң ямәлты па лекцитты кәт ашкола рәпитләт. Тәта увәс мир пушхәт хәнты, юрн, сәран па селькупской ясәтә вәндтәйдыт.

Мосл ястәты, пил округевн шуши мир ясәт вәндтәты пәта нявремәт күтн арсыр кәсупсәт вердыйт. Щәлдәтә илуп щирн ясәт вәндтәты утәт ләшәтдыйт па учителәт ищи

йилуп щирн рәпитты вәндтәйдыт. Нух питум айдат ёх Россия мұв президент па Ямал мұв губернатор немпи кәсупсийәна пиридыт.

Щи тумпи ашкола етшуптәты эвет па пухәт ГИА па ЕГЭ экзаменәт мәты пурайн рэт ясәң пириты веритләт. Щиты 2019-мит олн 164 няврем рэт ясәң хұват экзамен мәты пирисәт. Лыв күтәлн 49 хуят юрн ясәң, 15 хуят – хәнты ясәң хұват экзаменәт мәсәт.

Йилуп щирн ләшәтум рэт ясәңән хәншум учебникәт есәлдыйт

Нявремәт вәндтәты ёх па пушхәт пәта рэт ясәңән учебникәт па немасыя программәйт

Клавдия Слепа

И. Самсонова верум хур

йилуп щирн тәта хәншлыйт па щитәт есәлдыйт. 2016-мит олн 1-4-мит классәтн вәндтәйдыт пушхәт пәта юрн па хәнты ясәңнән йилуп щирн учебникәт есәлдыйт. 2017-мит олн ищиты йилуп щирн селькупской па сәран ясәңнән 1-4-мит кләсс нявремәт пәта вәндтәты непекәт етсәт. 2018-мит олн йилуп щирн ләшәтум киникайт хәнты, юрн па селькупской ясәтн 5-7-мит классәтн вәндтәты эвет-

пухәт пәта версыйт. 2018-мит олн ищимәш учебникәт тәп 8-9-мит классәң луват айдат ёх пәта хәнты, юрн па селькупской ясәт вәндтәты щира есәлдыйт.

Щиты ийха лұңәтты ки, 2017-2018-мит олнәнән вәндтәты верәт тәты 37 тәхийн йилуп щирн хәншум непекәт хұват пушхәт рэт ясәт вәндтәсәт, 2019-мит олн – 26 вәндтәты тәхийн.

2019-мит олн 8-9-мит классәңән нявремәт юрн ясәңа вәндтәты пәта учебникәт М.Я. Бармич, Л.А. Вуквутагина па Е.Ю. Писчикова хәншсәт. 8-9-мит классәң луват айдат ёх пәта хәнты ясәң вәндтәты кеши М.А. Рачинская, Н.С. Аляба. Л.П. Еприна па Н.Д. Вальгамова учебникәт ләшәтсәт. Ищимәш непекәт, тәп селькупской ясәңән Р.А. Кусамина, М.К. Морокова па А.А. Хозова есәлсәт.

Ирина САМСОНОВА

Геннадий Райшев

Геннадий Райшев путӑртӑл

Л. Гурьева верум хурӑт

Вӑнлтылум олдад пура вӑш эвӑлт хӑншум хурӑт

Щиты рӑхл лупты хӑнты мир хурӑт хӑншты хӧ Геннадий Райшев «Геннадий Райшев. Гомерӑн хӑншум «Илиада» па «Одиссей» путӑрӑн хувӑт хурӑт» немпи ванлтусы олаӑн. Щит тӑнлуп тылаш 10-митн вӧс.

Тӑмхӑтл шив ар вошӑн мир юхтӑс. Хӑнты мир писатель Еремей Айпин вӑща верӑс: «Ешӑк Геннадий Степанович, нӑң ванлтусӑн – щит иса пурайн вӧн ӗмӑнхӑтл, щит мӑң пӑтӑва вӧн амӑт, щирн нӑңена вӧн пӧмашипа луплӑв».

Хурӑт лавӑлды музейн рӧпитты не Надежда Сухорукова лупӑс: «Сыры Геннадий Райшевӑн Гомер древнегреческой поэтн хӑншум путрӑт хуват верум хурӑт мӑң хушева вӧсӑт. 2017-мит одн итӑх утӑд юхды китсӑлӑв. Рӑхл лупты, хуты хӑнты художник Геннадий Райшев Гомер пида путӑртӑл. Вантаты, муйсӑр хурӑт тывсӑт».

Г. Райшев музейн рӧпитты искусствовед ими Наталья Фӧдорова эвӑлт уша йис, хуты

1987-мит одн Г.С. Райшев Гомерӑн хӑншум «Илиада» немпи йис путӑр хуват хурӑт хӑншӑс. 1988-мит одн щит хурӑн ванлтусӑнӑн Екатеринбург па Тюмень вошӑнӑн вӧсӑн, щӑлта 1989-мит одн – Ӗмвошн.

Ванлтусы пурайн Геннадий Райшев ай тӧс: «А.И. Герцен немуп Ленинградской педагогической институтн вӧнлтылдмев пурайн мӑң древнегреческой поэт Гомер па лӑв хӑншум путрӑт олаӑн уша версӑв, щит олаӑн профессор Суздальский лекцияйт лӑнӑтӑс. Ма йис Греция мӑв олаӑн уша версум, щит па хон пелӑк мӑвн немӑлт пурайн ӑн вӧсум, тӧп щит юпийн вӧлупсем пурайн щит йис Греция мӑв олаӑн

Ванлтусы юхтум ӗх

хурӑт хӑншум. Щӑлта уша йис, мосӑн, щит мӑва йӑхты ӑн мосл, вантӑ, айлтыева иса мӑвӑтн йис Греция хурпи вӧн хотӑт, колоннайт омӑсты питсыйт. Щӑта дӑлӑссӑт, интӑм ищи мир кӑтӑдн дӑлӑслӑт».

Щит юпийн хӑнты мир художник хӑншум хурдал аляс па ай тӧс: «Гомерӑн хӑншум йис путрӑт лӑнӑтмев юпийн щимӑш хурӑт тывсӑт. Вантаты, муй щирн йис пурайн арсыр мирӑт кӑтӑдн дӑлӑссӑт, щикем пӑлтап вер!».

Ӗхӑт ма Геннадий Степанович пида путӑртсум па иньсӑссум: «Адпа, пединститутн литература хуват лекцияйт хӑдман пурайн нӑң непеӑн мулты хӑншӑн?» Юхды лӑв

щиты лупӑс: «Па муй. Итӑх пурайн, мосӑн, лекцияйт тумпи хурӑт хӑншум. Щирн итӑх вӧнлӑты ӗхлам ма пелама дӑкашсӑт, вантӑ, ма иса пурайн хурӑт хӑншум. Тӧп институт кӑшайт лупсӑт, щит нумсӑн-сащӑн айлӑт хӧ, щирн лавӑдман тӑялн!»

Ма ищи щит ванлтусы хурӑт вантсум па имухты нӧмӑлмӑсум, муй щирн институтн вӧнлтылдмев пурайн йис Греция поэтӑтн хӑншум путрӑт лӑнӑтсӑв. Яна па, щит путрӑтн ищимӑш хӑннехуятӑт щӑта хӑншман вӧлдӑт.

Ешӑк Геннадий Степанович, вӧн пӧмашипа нӑң ванлтусӑн пӑта!

Людмила
ШУЛЬГИНА

ВӖЯТН ЩИ ОЛАӑН

«Илиада» па «Одиссей» немпи путӑрӑн йис Грецияйн вӧлум Гомер поэт хӑншӑс. «Илиада» йис путӑрн Троянской дӑль олаӑн хӑншман вӧл. Щӑта тӧрумӑн вӧлум йис похатурӑт ӑл хӑннехуятӑт пида дӑлӑссӑт. «Одиссей» йис путӑр хуша Троянской дӑлын дӑлӑсум Одиссей похатур олаӑн хӑншман вӧл.

Арсыр мирәт күтн ләхсәңа вәлты мосл

Щиты лупәс Россия мұвтел Ассамблея кәща ләңкәр хә Назиржон Абдуганиев. Ма лұв пиләда вәйтантийдсум Россия мұвтел мир вән мирхот пурайн, щит тәнял сұсн вәс.

Н.Н. Абдуганиев 1970-мит олн Кыргызстан мұвн сема питәс. Лұв узбек мир эвәлт. 1994-мит олн Московской природоустройства институт, щи юпийн госслужба институтн «Национальной политика» немуп факультет ет-шуптәс.

– Назиржон Насиб-жонович, еша путәрта нәң рәпатаен олаңән.

– Яма нәмдем, муй-сәр лавәрт пура вәс, СССР мұв республикайт кәщайт инумса юхәт-сәт, СССР мұв эвәлт йира мәнты па атәлт, дыв сәттәда вәлты. Щиты Независимой государствайт Содружество (СНГ) тывәс. Әхәт СНГ институт пұншы, ма щәта арсыр мирәт күтн йха вәлты вер әхтйин проректора рәпитсум. Щәта арсыр мұвәт пәта мосты кәщайт ләщәт-дйит. Интәм вәдем, щи институт етшуптум хуятәт дыв мұвдалн вән кәщая рәпитләт.

Непекәңа ювмем юпийн ма арсыр мирәт күтн ләхсәңа вәлты па рәпитты верәт тәлүм. Ям арат ол юхды Москва вошәң дума депутата вәсум. Ма, вантә, узбек, щирн Москва хон вошн щи мир общинайт еха арсыр нұшайт тұңмат-ты нәтлүм.

– Хән нәң Россия мұв-тел мир Ассамблеяйн рәпитты питсән? Муй щәта рәпитты ех вер-ләт?

– Лыпәт енумты ты-ләщ 15-митн 1996-мит олн Россия мұвев президент Владимир

Путин поступсы хәншәс, ләдн арсыр мирәт күтн рәпата ләщәтты щира немасыя тәхи верты. Щиты вәщ тыләщ 8-митн 1998-мит олн Россия мұвтел мир Ассамблея пұншы. Олаң-мит па 15 ол кәщая Рамазан Абдулатипов вәс. Мосл лупты, хәнты щи тәхи кәщайт СНГ институт пұншы. Ипұш политической верәт тәты хә Чимит-Доржу Байырович Ондар пи-ла вәйтантийдсум, лұв ар ол щи ассамблея тә-хийн рәпитәс, Москва вошн тувинцәт мир землячество тәхи верәс. Лұв ассамблея тәхи рә-пата олаңән шеңк әм-ща путәртәс. Мин щи-цы путәртәс кәт щос омәссумн. Щи юпийн нумса юхәтсум, хуты мәнема щәта рәпитты мосл. Щит 2003-мит олн вәс.

Россия мұвтел мир ассамблея ех – щит оса тәхи. Мұң Россия мұвев хұваттйин ишимәщ тәхи филиаләт версұв. Мұң хущева арсыр ми-рәт эвәлт хәннехуятәт рәпитләт, вантә, дыв мет тәса дыв мирдал вәлупсы, нұшайт олаңән вәләт.

Россия мұвевн ар-сыр мирәт тәса па яма

вәлты пәта мұң госу-дарственной думая поступсәт хәншты нәт-лұв, щи тумпи арсыр вән мирхотәт, әмәңхәтләт, кәсупсәт, ванлтупсәт ләщәтлұв. Нын хуцана ләщәтүм форум ищи мұң әхлұв верты нәтсәт. Вән пәмәщипа лупты ләңхалүм Ёмвош округ внутренней политика департамент кәщая Александра Скурихина, вантә, дыв мет тәса нәт-сәт щимәщ вән мирхот ләщәтты.

2010-мит олн «Мы – россияне» немпи айлат ех ассамблея версұв. Щә-та рәпитты ех иса муй верләт, ләдн нявремәт, айлат ех йис вәлупсәв, арсыр мирәт әмәңхәт-ләт па па верәт олаңән уша ат версәт, күтәдн ләхсәңа ат вәсәт.

Тәнял Нижний Новго-род, Пермь вошәңән Россия мұвтел мир фо-рум ләщәтсұв.

– Ма нәң эвәлтәна вәдем, хуты нәң диссер-тация непек хәншлән,

еша щи олаңән путәрта.

– Мәнема шеңк әмәщ арсыр мирәт вәлупсы олаңән уша верты. Ипұш Мордовия мұва йңхсум, щәта финно-угорской эрзя па мок-ша мирңән олаңән уша версум. Мәнема дыв ләмәтсухдал шеңк мәс-тәсәт. Щирн щи пура вұш эвәлт дыв хәнши-дал олаңән уша верты питсум, ин вән научной непек хәншлүм. Арсыр вән научной мирхотә-та йңхлүм, мордовской үчәнойт пида вәтаңа йисум, дыв мәнема ар-сыр верәтн нәтләт, щирн вән пәмәщипа дыведа луплүм.

Ёмвошн ма щи арат хәнты мир шиваләсум, мәнема шеңк әмәщ йис, хуты дыв ләмәтсухдал мокша мир пида еша ихурасупәт. Щирн щи олаңән научной непек-кемн ищи хәншлүм.

Н.Н. Абдуганиев пида
путәртәс
Людмила ГУРЬЕВА

Неңәт пос тыйты вәндтыйлсәт

Тәндуп тыләш 16-митн Нуви сәңхум вошн «Нуви ат» тәхи хуятат тыйты вер ләщәтсәт. Щит дыв Нуви сәңхум район «Югра дылдуптаты» тәхи җх пидә версәт.

Тәм вәйтантупсы «Нуви ат» тәхи кәща ими **Зинаида Каксина** па «Югра дылдуптаты» тәхи ух не **Ирина Фирсова** пүншсәңән. «Югра дылдуптаты» оса тәхи неңән Зинаида Кузьменко па Анастасия Вежновец интернет хұват ши вер тәсңән. Вәйтантупсыя Нуви сәңхум район арсыр кәртәт эвәлт имет юхәтсәт. Олңадн дыв «Посәт тыйты вер» немасыя дәщәтум пұтар хәләнтсәт. Щәлта вергутән, неңәт сыр-сыр вәндтаты хәрәт ләщәтсәт. **Людмила Костина** вандтәс, муй щирн арсыр хәншәт тыйты рәхл. Лұв тыйты вер сәм вұшәдн тәйләлә, сыр-сыр хурамәң пурмәсәт тыйты хошл: сәвум вейт, посәт, миләт, җрнасәт, щәшкан сәхәт па па әмәщ утәт.

Кимит вәндтаты хәрн Россия «народный мас-

Нуви сәңхум район неңәт вәйтантупсыя юхәтсәт

тер» нем тәйты ими **Ираида Неттина** вандтәс, муй иты арсыр щирн посәт тыйты рәхл. Лұв тыйты послад пелды ванттыйн уша верлән, хуты посәт ар щирн тыйлдыйт, сыр-сыр хурамәтн хурамтдыйт.

Полнавәт кәртәң не **Ольга Сайнахова** вәндтаты хәрн вәндтәс, хутыса хәнты щирн пос тыйты олңитты рәхл. Ши вер ищи ар щир тәйл. Лұв тыюм хурамәң послад па сәвум вейлад арсыр ванлтупсәтн шиваләты рәхл.

Тәм пура вәнты хән-

ты имет сәвум вейт йис щирн тыйты олңитләт. Па ши вер әхтыйн әхәтшәк сыр-сыр йилуп тыйты щирәт тывсәт.

Татьяна Тарасова Нуви сәңхум вош эвәлт ош пүн эвәлт сүхум верты щир вандтәс. Айлат не **Зинаида Кузьменко** эвәлт неңәт пос тыйты «индийский клин» немпи йилуп щира вәндтыйлсәт.

Ирина ФИРСОВА,
Нуви сәңхум вош
Хәнты ясәңа
тулмащтәс
Надежда ВАХ

Н.И. Тользина әвие
тыйты вәндтәл

Имет хурамәң посәт тыйсәт

О.М. Сайнахова па
В.Ф. Корепанова

Антуп келәт сәвты, хәншәң

Касум па Тэк мўвнән эвәлт имет кўтәлн вандаләт, хутыса хәншәң вейт тыйты рәхл

Төнлуп тыләш 10-14-мит хәтләтн «Торум Маа» йис пурмәсәт әкәтты па шавиты хот рәпатнекәт «Йис ширн әнтуп келәт сәвты па хәншәң вейт тыйты» немуп XXII-мит вәнтәты хәр версәт. Лыв шуши мирлүв йис пурмәсәт лылнуптәты щира Ёмвош округев вошәт па кәртәт эвәлт йис верәт йма вәты хәннехуятәт вохсәт, дәлн ванләтәты, хутыса йис ширн сәвты па тыйты мосл.

Сырыя тәта рәпитты хуятәт, хәнты па вухаль мир учёнойт, увәс мир йис верәт йма вәты хуятәт, Ас-угорской айдат әх па айкеләт дэщәтты неңәт-хәйт шуши мир әнтуп келәт па сәвәң

вейт оләңән непек лў-ңәтсәт.

Щиты йис вәлупсы лерамтты не, хәнты мир учёной, Югра мўв шўк-щәты верәт оса тәхи кәща ләңкәр хуят ими **Татьяна Молданова** пу-

Наталья Снегур Тәкәң имия Анастасия Новьюховая путәртәл, муйсәр хәншет лўв сәвум вейнәда дэщәтәс

Татьяна Молданова па Раиса Решетникова айкел тәднән, хутыса тәса йис ширн сәвум вейт тыйты мосл

«Торум Маа» хуша рәпитты айдат вухаль хә Анатолий Бруснин ош па амп пўн кўншты юх верл

Касум мўв кәтнән: Яков ащи па Георгий пухл Тарлиннән вўды сух тәнәлты юх верләңән

Шуши мир йис верәт тәса вәты хә Вячеслав Кондин певәлты хота юх әмпи дэщәтл

ВЕЙТ ТЫЙТЫ ВЭНДТЭТЫ ХЭР ВЭС

Вэндата ювум ханты имеңан Евдокия Нёмысова па Людмила Отшамова хўв мэр ан вэйтантайдсаңан – тэм вэндтэты хэр вөн амат!

Йис щирн антуп кедат сэвты па ханшаң вейт тыйты вэндтэты хэра ақташум мойң мир ешалт ханты ими Наталья Краснопеева йис верат олаңан путар тэл

тэртэс, хутыса тэса па муйсэр ханшет пила сэваң вейт тыйты мосл. Елды «Торум Маа» хуца рэпитты не **Раиса Решетникова** айкел тэс, муйсэр непека́т па хон пелак мўвэ́т учёнойт сэваң вейт олаңан ханшэ́т.

Тэм пўш шўкшэ́ты верат тэса вэты ёх Нуви саңхум, Сўмэ́твош, Сэрханл, Манстэр па Ёмвош районэ́т эва́лт юхты́йлсэ́т. Щит Нуви саңхум район эва́лт Наталья Снегур, Яков па Зоя Тарлинна́н, Валентина Тарлина, Надежда Слинкина, Людмила Туполева; Сўмэ́твош район Тэк кэ́рт эва́лт Антони-

на Чупрова, Анастасия Новьюхова па Наталья Яркина; Манстэр район Шаншвош эва́лт Валентина Пащанина; Сэрханл район эва́лт Валентина Шадрина; Ёмвошэ́н ёх, щит Тимофей Молданов, Наталья Краснопеева, Светлана Астапович, Галина Шиянова па па йис верат тэса вэты имет-икет.

Ня́д хэ́тл мэр каркам сора ё́шуп-пэ́сты кў́руп хуя́тэ́т рэ́питсэ́т. Дыв вэндтэты хэр сухнум ю́пийн 43 тывум пурмэс «Торум Маа» тэхия мойдэ́сдал.

Ирина САМСОНОВА

Галина Молданова, Валентина Тарлина, Нэля Низамова, Альбина Мехнина, Зоя Тарлина, Антонина Чупрова, Галина Шиянова, Людмила Кондрашева, Наталья Яркина, Наталья Сайнакова, Эрика Сургутскова, Анастасия Новьюхова па Наталья Снегур – вэндтэты хэр ю́пийн

Манстэр па Сэрханл мўвэ́н эва́лт кэ́т Валя́йяң: Пащанина па Шадрина антуп кедэ́н сэвдэ́н

Шўкшэ́ты верат тэса вэты имет антэ́ тэп ё́шна́далн хурамэ́т дэ́щэ́тлэ́т – кў́тэ́дн нумса́ң путра́т ищи́ тэла́т

Вэн мирхотата дэщайылдэ

Тендуп тыдэщ 1-митн Сүмэвош район Тэк кэртэн мет йама па тэса ёнтэсты, тыйты муй шүкшэты шуши ёх Елена Новьюхова пидэ вэйтэнтыйлсэ, дүв «Союз мастеров Югры» тахи эвэлт Тэк ёх пидэ рэпитл.

Однэ дн дүв путэртэс, хутыса «Союз мастеров Югры» тахи ёх 2020-мит одн рэпитты пидэ. Лыпэт тыдэщн Нуви сэнхум район Касум вошн нэй сух эвэлт пурмэсэ верты вэндэты хэр пид. Сүсн Ёмвошн «Форум мастеров народного искусства» немпи мирхот верды. «Союз мастеров Югры» тахи 25 ода йил, щирн щимэщ вэн мирхотэ дн там одн вердыт.

Щи хэтлэн Текэ имет культура хотн шуши мир пурмэсэ ванлдупсы верэнтсэ. Щит йис пурэйн ёнтум дэмэсхэт. Неңэт путэртсэ, хуйтэ щи дэмэсхэт ёнтсэ. Щэлта ванлдэсэ, хутыса сух эвэлт тэса ёнтты мосл, хутыса вой сух эвэлтты па щэлта дэмэсхэ ёнтты, хутыса сак пидэ пурмэсэ верты.

Мосл лупты, Тэкэ ёх ёнтум

Е. Новьюхова китум хур

пурмэсэ «Союз мастеров Югры» тахи хуятэ дн йама постэсэ. 2019-мит одн Антонина Васильевна Чупрова па Ираида Дмитриевна Макарова «Лучшее произведение национального народного искусства» кэсупсыя рэпатайдал китыйлсэ, щит «Сокровища Севера» вэн мирхот пурэйн версы. И.Д. Макарова «Национальный костюм» номинация дн лауреата йис, А.В. Чуп-

рова щи кэсупсы дн хэдмит тахи холумтэс.

Щэлта 2018-2019-мит однэ дн Г.М. Кургановэйн, И.Д. Макаровэйн па А.В. Чупровэйн ёнтум пурмэсэ Художественно-экспертный совет мирхотэ дн ищи йама постэсэ.

Елена НОВЬЮХОВА
Хэнтэ ясэна тулмащтэс
Надежда РАГИМОВА

Йинтпэң неңэт ёнтэссэ

Хүв йис телэ дн увэс мир вүды, күрэң вой па па вой сухэт эвэлт арсыр хурэмэң па хошум дэмэсхэт ёнтты хошлэ. Вантэ, кашэң хэнехэ хэн пакл пүнаң сух пидэ катлэсыйлты. Итэх неңэт мет щи нюплүв хэнаңэң юл ёнтлэ.

И. Фирсова китум хурэйн

Касум мүйн пүнаң сух Амня вошэң, Тэрүм дор па Вүтвошэң имет кэтырлэ. Там ванэң Нуви сэнхум вошн йитпэң неңэт йама актэщыйлсэ.

Шив верэң ими Людмила Лозямова Тэрүм дор вош эвэлт вохса. Вантэ, там хуятэв вейт, хэнаңэң пуркайт, молупшет ёнтты хошл. Дүв мира ванлдэсэ, муй иты кепл тэналты мосл. Щэлта муй вүрн пүнаң сух ванэщэсэ па ёнтла. Түкьякэң кэртэн вэлты ими Надежда Гришкина путэртсэ, муй вүрн вүды сух пидэ катлэсыйлты мосл. Оса верэт тэты ими Ирина Фирсова хэнтэ мир хэнашет одаңэң мойн ёха путэртэс.

Ирина ФИРСОВА,
Нуви сэнхум вош

Хэнтэ ясэна тулмащтэс
Ульяна ДАНИЛО

Сема питум хәтлән постәлңән

Тәм ванән кәртәң хәев Александр Васильевич Гришкин 55 ода йис, ешавәд па лүв Ваня апщел 50 ода йил.

Лын әңкән Евдокия Тихоновна Түкъякән кәртәң не вәс. Саша апщел Василий Егорович Молданов янышты ута питәс. Әңкел әхәтшәк Анатолий Иванович Юмин хуши мәнәс, лын нәл пух енмәлсәңән.

Евдокия Тихоновна олаңән пәльницайн санитарка рәпитәс, әхәт па хүв мәр колхосән ай мисәт енмәлтәс. Анатолий Иванович трактористая рәпитәс.

Пухлал айтедн муй вер иса хошсәт: турн хәра йңхсәт, Саша па Ваня мис пәссәңән, Рудик па Тихон ошәт лапәтсәңән. Ши тумпи әңкела нәтты колхос оша йңхсәт. Әңкел хәтл хүват колхос лавәрт рәпатайн, пухиет ан-сән, хотхәры лүхәтты хошсәт. Иван путәртәл: *«Ма әңкемн палум нянь, хүлән нянь верты вәндтәсыюм. Ин вәнты ма имем рәпата эвәлт, па ай эвем әшкола эвәлт каврум нянь юдн лавәлдәдам».*

Саша па Ваня айлата вәдман шеңк ар пойтәк вәс. Ләхәслад пида урокәт юпийн лухн вәнта хәхәлдәт лыслад вантты. Ёша павәтты войдал вой па вой сух вүты хуят хуши тәлдал, щәта рәпитәс В.И. Бессонов, юхды вухн муй па сәля-нәдн мәлуйт.

Няврем енумты ай пура юнткаш такды хән. Юнтты па алемәсәт: сохәл эвәлт юх пушканәт верләт, кәрәщ лоньщ хотәт омәсләт – па ши даләсләт. Яха әктәщләт увәс олаңән вәдты ләхсәт: Эдик, Вова, Юра Кондинәт, Илья, Боря, Алик, Владик, Витя Молдановәт, Сия Гындышев...

Ариты па сәмәңәт вәсәт, гитара, гармошка, балалайка тайсәт, карты путәт эвәлт барабан верләт, ансамблел «Металлолом» нем тайс. Ариты хәя Дима Кондин па Владик Молданов вәсәңән.

Иван әшкола етшуптумал юпийн Ёмвоша елды вәндтәйлыты йңхәс, күрл мәшмәлтсәлэ па юхи юхтәс. Ямәлтәйдмал юпийн армияя вүсы. Пермь вошн кәрәщ хотәт омәсман служитәс. Армия юпийн кәртәлн колхосн рәпитәс: ащел тракторн йңхәс, лүв прицеппица вәс; сохәл ваньщты хотн В.В. Шульга пида рәпитәс; мисәта детут кавәрман вәс; хәлүмкем ол котельный хуши рәпитәс; хотәт омсәс, хута А.А. Крымская кәща неңа вәс.

Иван 1994-мит олд имитәс – Любень Егоровна Лельхова, нәл эви енмәлдәңән. Вән эвидал – Настя, Шура па Дарья летут кавәртты неңа вәндтәйлысәт. Ульяна ай эвиел әшколайн вәндтәйыл. Эльвира хилнәние тайл – щитыел сәмәңа ши пуньхилләлэ.

Саша па Соколова вошн трактористая вәндтәйләс, щәлта 1987-мит олд армияя вүсы. Узбекистан мұвн, Самарканд вошн, танковой войскайн служитәс.

Армия юпийн иши рәт колхоса юхтәс. Виктор Кондин тракторист пида рәпитәс, прицеппица вәс. Хотәт омәсты павәрт сәвәрман Н.Р. Юрьев, А.Г. Кондин, А.Д. Молданов, В.А. Тарлин пида рәпитәс. Хәлүм муй нәдкәм ол Нуви

сәңхум вошн Белоярской совхосн рәпитәс.

Александр Васильевич 1999-мит олд кәртәла юхтәс, семьяңа йис. Руфина Прокопьевна имиял пида хәлүм няврем, хилые тайләңән. Дарья эвел почтайн рәпитл, Миша пухл Ёмвошн технологического педагогической колледжән, Егор – әшколайн вәндтәйылләңән, Паша хиләл садика йңхәл.

Александр хүв мәр нуви түт вүщитты хотн рәпитәс, ин түт хәрәтты тәхийн вәд. Семьяйл пида ловиет енмәлдәт. Лүңән яха турн сәвәрләт. Муй вер иса хошл: велпәсләты, нюхрантты... – пухнәл па хиләл вәндтәл.

Рәтләл, нявремләл нем эвәлт йам вүща ясәң кәт хәнты пуха китлүм. Тәлаңа, амтәтлюман, хүв нәпәт рәт мұвиенән вәдатн!

Нина ШАБАРШИНА

Касум вошн ар хот омсӓс

Тимофей Петрович Лозямов Нуви сӓңхум район Касум вошн вӓд, ар ол мӓр хотӓт омӓсты хӓя рӓпитӓс, ин пенсияйн вӓд.

Лӓв 1962-мит олн тӓнлуп тылӓщ 1-митн Нуви сӓңхум район По-мӓт вошн сема питӓс. Олӓдн щӓта вӓндты-лӓс. Щӓлта иса колхозӓт ийха пилӓтсыйт, итӓх ай кӓртӓт лӓп тӓхӓрсыйт. Щи пурӓйн лӓв ӓңкел-ащел пида Хӓлдор кӓр-та касӓлсӓт, щӓлта па Касум воша. ӓңкел-ащел олӓңӓн Тимофей Петрович щиты путӓртӓс: «Ащем – Пётр Михайлович Лозямов – Ёмвош районӓн Мосум мӓвн снмум хӓнты хӓ. Щӓта вӓлум хӓ Владимир Михайлович Лозямов

– щит лӓв апщел, имел – Татьяна Ивановна Лозямова – ин вӓнты Мосум мӓвн вӓнт шушийн вӓд. ӓңкел – Зоя Ивановна Лозямова».

Тимофей Петрович Касум вошн ӓшкола етшуптӓс, щӓлта рӓпит-ты питӓс. Касум вошн хотӓт омсӓс, ар ол мӓр совхозн рӓпитӓс, щӓлта ЖКХ хуши. Имел Ираида Семёновна Лозямова (Тарлина) пида кӓт няв-рем енмӓлсӓңӓн. Дарья эвӓн икеӓ йис, интӓм Нуви сӓңхум вошн вӓд. Игорь пухӓн армияя служитты йӓңхӓс, интӓм

Т.П. Лозямов

Н. Рагимова вӓрум хур

Ёмвошн хотӓт омӓсты хӓя вӓндтыйл.

Хӓйт ӓмӓңхӓтл вӓра-ӓн ма Тимофей Петровича, лӓв пухӓда йм ясӓӓт лупты лӓңхалум. Тӓм йисн мосл кашӓн

хуята нӓмӓсты мӓң мӓв-вевн вӓлты па ӓх олӓңӓн, мосты пурӓйн лывела нӓтты. Нын рӓт ӓхлӓн давӓлман тӓяты. Тӓдаң ӓш, тӓдаң кӓр!

Надежда РАГИМОВА

Вой лӓв эвӓлт пурмӓсӓт верты хӓ

П.И. Сенгепов

Нуви сӓңхум район Вӓтвошн вӓд хӓнты хӓ Павел Иосифович Сенгепов. Мӓнум олн ма лӓв пилӓда Касум вошн вӓлӓң ӓх ӓмӓңхӓтл пурӓйн вӓтаӓа йисум, лӓв щи пурӓйн хӓнты хотн мойӓ хуятӓта хӓнты мир вӓлупсы олӓңӓн путӓртӓс.

Павел 1985-мит олн Вӓтвошн сема питӓс, щӓта снмӓс. ӓңкел – Татьяна Талюковна Сенгепова – ин вӓнты Вӓт-вошн вӓд пухлал пида. Пухлал – Роман, Валентин па Павел – вой-хӓл велпӓслуман вӓлӓдӓт. Щи тумпи хӓнты мир арсыр пурмӓсӓт верлӓт. Ащел – Иосиф Петрович

Сенгепов – щит Пӓпи як тӓвум хӓнты ики Пётр Иванович Сенгепов пух.

Павел Касум вошн ӓшкола етшуптӓс, интернатн вӓс. Щи пурӓйн шуши мир ӓращты верӓта вӓндтыйлды йӓңхӓс, лӓв Сергей Васильевич Кайгородовӓн, щӓлта Яков Никифорович Тарлинӓн ӓращты вӓндтӓсы.

Хӓнты хотн

Н. Рагимова вӓрум хур

ӓшкола етшуптумал йӓпийн Павел Вӓтвошн, Тӓрумдор вошн хотӓт омӓсты хӓя рӓпитӓс. Вантӓ, лӓв айтелн щи вера йма вӓянӓтӓс, айтелн кӓртӓдн шивалӓс, хуты-са хотӓт омӓсты мосл. Щи тумпи Павел Сенгепов йӓх, вӓлды па кӓрӓн вой лӓв эвӓлт арсыр пурмӓсӓт верл, щӓлта Касум вошн арсыр вӓн ӓмӓңхӓтлӓтн щитӓт ты-ныйл, сотуп па па утӓт верты хошл. Елды лӓв нумӓсн тӓйл Вӓтвошн нявремӓт пӓта лӓң пу-

райн ӓшкола пӓншты па щӓта лывты вӓлды лӓв па йӓх эвӓлт пурмӓсӓт верты вӓндтӓты.

Павел Сенгепов Светлана Лапшина имел пида вӓс, кӓтна мӓнсӓңӓн. Анфиса эви тӓйлӓңӓн.

Мӓвев давӓлты ӓх ӓмӓңхӓтл елпийн ма лӓңхалум П. Сенгепова йм ясӓӓт лупты. Лӓв вӓты шуши мир йис верӓт елды нявремӓта ат мӓлдӓ. Тӓдаӓа, йма ат вӓд!

Надежда
НОВЬЮХОВА

Вулаң хәннэхэ олаңан вандтупсы вэс

Г.И. Бардин

Полярника вэлум ёх тәюм пурмәсәт

Төндүп тыдәш лапәтмит хәтәдн Ёмвошн Торум Маа йис пурмәсәт шавиты хотн вулаң полярник хәя вэлум хәннэхэ Геннадий Иванович Бардин шәңәт олаңан вандтупсы вэс.

Тәм вандтупсыя әктәшум хәннэхуятәт едпийн йис пурмәсәт хот йитн рәпитты не Ирина Ксенофонтова айкеләт верәс па путәртәс, хуты Геннадий Бардин – щит вулаң учёной па метеоролога вэлум хәннэхә, лүв Арктической па Антарктической институтәт хущи сыр-сыр научно-исследовательской верәт иса тәса ләщәтәс, почётной полярник нем холумтәс. Әхәт Ёмвошн научно-исследовательской Ас-угорской институт кәща ләңкәр хәя вәс па рәпитәс. Вәлтәд-рәпиттәд күтн ищи «Русское географическое общество» тәхийн вулаң немн мийләсы. Щи тумпийн «Петровская академия наук и искусств» Ханты-Мансийской региональной отделения, географической наукайт кандидат хәя вәс. Вәлупсы хуваатәдн йамсыева, вәшкәтә рәпитмәд пәтә Геннадий Бардин арсыр мевәд посәтн вән кәщәитн иса мойдйылсы, щит «Трудового Красного Знамени» орденән, «Ветеран труда», «По-

чётный полярник» па «Отличник гидрометслужбы».

Мосл лупты, хуты Геннадий Иванович Бардин шәңәт атәлт щирәдн увәс мир хәннэхуятәт эвәлт полярник хәя вәлупсы хуваатн вәс па йм арат ол рәпитәс. Щиты 20 ол арсыр увәс мұвәт йирәтн сыр-сыр верәт ләщәтәс. Вет тәд мәр тәм хә тәп Антарктида хущи рәпитәс.

«Торум Маа» музей хотн рәпитты не Ирина Ксенофонтова едлы лупәс, хуты тәм юкан вандтупсы дыв полярник хәя Геннадия Бардина версәт. Щи едпийн ищиты «В созвездии Сургутской «красной» школы» немуп вандтупсы дыв вошәң хәннэхуятәт пәтә версәт. Щитәд ләщәтум пурайн Сәрханл вош күтуп әшколайн рәпитум па нявремәт дәд мәнты олаңн вәндтум хә Аркадий Степанович Знаменский олаңан путәртсәт. И. Ксенофонтова ясәт эвәлт уша йис, хуты Аркадий Степанович дәд пурә олаңн Геннадий Бардин па вәндтумал.

Тәм полярника верум юкан вандтупсийн йяхә әктәшум хәннэхуятәт веритсәт вантты сыр-сыр йм муй вевтам тәрума питты верәт арталәтты шүңкәт муй пурмәсәт, щәдта хошум дәмәтсухәт, мәтә утәт ишкы күтн увәс мұв йирәтн рәпитты ёх кашәң атл-хәтл тәйсәт. Вандтупсы верум неңев ясәт щирн, тәтә шеңк шимл Геннадий Иванович эвәлт хәшум пурмәс вәд. Тәмәш метеорологической шүңкәт муй пурмәсыет Ёмвош метеостанция хущи сыры олаңн рәпата щирн тәйсәйт. Вантә, ин дыв юканәдә па йилуп машинайт шив тәсәйт па па щирн ин тәрума питты верәт арталәдйит. Щит пәтә мултаса ювум катра метеостанция пурмәсәт па мултасум шүңкәт тәм «Торум Маа» музей хот йита немасыя мәсәйт. Иса щи унтасн тәм вандтупсыя әктәшум вошәң хәннэхуятәт веритсәт йамсыева уша павәтты, муй щирн вәсәт па муй хурасуп арсыр пурмәсәтн полярникәт метеостанция тәхелн рәпитсәт. Тәтә вошәң ёх тәп Геннадий Иванович Бардин ёшн хәншум арсыр научной непек хурасәт вантты

веритсәт. Щи тумпийн лүв вәлупсы па рәпатайл олаңан «От Чукотки до Антарктиды» киникайл тәм вандтупсы пурайн ищиты шиваләтты рәхәс.

Едлы «Торум Маа» йис пурмәсәт шавиты хотн вандтупсы верум рүш ими Ирина Ксенофонтова Геннадий Бардин вәлупсы олаңан тәмиты лупәс, хуты тәм хәнты хә вәщ тыдәш 21-мит хәтәдн 1932-мит олн Тәпәд вошн сема питәс. Әхәт 1940-мит ол вүш эвәлт па иса 1946-мит олаңн вүш вәнты Сәрханл вошн күтуп әшколайн вәндтыләс. Щи верәт юпийн па 1950-мит олн Ленинград вошн А.И. Герцен немуп увәс мирәт факультет хущи лүв немасыя подготовительной отделения тәхи етшуптәс. Щәдта вет ол мәр лүв гидрометеорологической факультетн Ленинградской высшей морской С.О. Макаров немуп училищайн вәндтыләс. Әхәт Геннадий Бардин иса 1955-мит ол вүш эвәлт па 1962-мит ол вәнты Чукотка мұвн мыс Шмидта немуп тәхийн инженер-синоптик щирн па щәдта Бюро погоды вән кәщәя вәс па рәпитәс. Щи юпийн ар ол мәр лүв Антарктида мұвн арсыр рәпатайт ләщәтәс. Геннадий Иванович пида рәпитум ёх лүв олаңн тәмиты лупсәт: «Щит нумсәң хә вәс, кашәң вер йма па вәшкәтә верәс».

Евдокия Андреевна Нёмысова тәм хәнты хәев олаңан тәмиты лупәс: «Хән Геннадий Бардин Ёмвошн Ас-угорской институтн вәс па кәща ләңкәр хәя рәпитәс, лүв кашәң рәпата шеңк тәса ләщәтәс. Щәдта наука щирн хәншум непекләд иса архива тәслә. Тәм хәннэхә пида шеңк әмәш рәпитты вәс».

Владимир ЕНОВ

Айлат ёх киникайт лўңатты хот

Рәпатаём ширн Сүмәтвоша яңхмемн арсыр тәхетн вәсум, айкеләт әкәтсум, шуши мир хәннехуятәт пида вәйтантийдсум па путремәсум.

Имудтыйн ийлпа ом-сум, ләшкам, вән па хурамәң хотн айлат ёх пәта тәта мосванән верум киникайт лўңатты хот шиваләсум.

Ши йилуп хот кәща не Надежда Александровна Буткова пида вўща версум. Шикинща айлтыева иньшәссем, хән тәмәш библиотека хот дыв хущеда омәссы па муй ширн Сүмәтвошәң нявремәт тыв непекәт лўңатты юхтыйлдәт?

– Мўң айлат нявремәт киникайт лўңатты хотәв сырыя иса Советской немуп вош хўлын 46-мит хот дыпийн районәв библиотека хуши вәс.

Шәлта 2018-мит ол лўңән Сүмәтвош тәм увәс мўвн омсум вўш эвәлт 425-мит ода ювум әмәңхәтләл пориләсы. Шимәш хәтләт мәнум мәр мўң хущева Сүмәтвошн ийлпа омсум шураәс хә Ксенофонт Васильевич Добровольский хот вән кәщайт пўншсәт. Ләдн тәмәш вән па ләшкам хот тәтәдн ад омсәс, мўң айлат ёх киникайт лўңатты хотәв тәдәтәдн тыв ши каслуптәсы. Шит пәта ин мўң библиотекаев Собянина немуп вош хўлын 41-мит хот дыпийн ләшәтсәв.

Ин мўң киникайт лўңатты хотәва кашәң хәтл садика яңхты мет ай пухиет па әвиет вўш эвәлт па иса 14-мит ол вәнәта ювум нявремәт юхтыйлдәт. Ар пеләк, вантә, ищипа әшколайн арсыр айшәк классәт хуши вәндтийлты эвет муй пухәт мўң вошәң

Н.А. Буткова

библиотека хотәва пура-пураин дыведа мосты киникайт кәншты яңхләт. Итәх нявремиет дыв ширелн лўңатты әмәш непекәт тәлта вўдәт, кимит айлат хуятәт па иса әшколайн вәндтәты поступсәт хўватн дыведа мосты киникайт библиотека хотәвн мушәтты веритләт.

Мўң хущева вәлдәт шимәш нявремәт, мәта эвет па пухәт шеңк тәса па хурамәңа ар пеләк вән хәннехуятәт пәта хәншум киникайт итәх шосн па ищиты кәншләт па ямсыева шитәт лўңәтләт. Шит пәта тәм хәшум оләтн айлат ёхлүв арсыр ийлпа еслум непекәт иньшәсләт.

– Надежда Александровна, шушия вәдты поэтәт па писателәт хәншум киникайт нын хушана айлат эвет па пухәт, алпа, ищиты лўңәтләт?

– Библиотекаә юхтийлты айлат ёхлүв, мәта нявремәт 12-14-мит оләт вўшәта юхәтсәт, ищиты шушия вәдты Сүмәтвош муй па Югра мўвев писателәт ийлпа еслум киникайт лўңатты шира иньшәсләт.

Итәх нявремәта шеңк әмәш, муй ширн Сүмәтвош тәм увәс мўвевн йис пурайт вўш эвәлт тывәс, муйсәр хуятәт тәта сырыя вәсәт па муй ширн вошев омәсәт. Шәлта айлат ёхлүв иньшәсләт, хутыса районәвн вәдты ай па вән кәртәт тывсәт. Шитәт күтн эвет па пухәт уша верты ләңхаләт, муй ширн Югра мўв округ енумты пиньшәс па хән лўв иса тәмиты хурамәңа па вән вошәңа енмәс.

– Муй ширн нын киникайт лўңатты нявремәт пида кашәң хәтл мәр рәпитләты па муй хурасуп вәйтантиупсәт па ванлтупсәт ләшәтләты?

– Тәта мосванән мўң айлат ёхлүв пида арсыр йис киникайт лўңтупсы ширн вәйтантиупсы ләшәтлүв. Ши мирхотн иса 6-мит классәтн Сүмәтвош күтуп әшколайн вәндтийлты эвет па пухәт сыр-сыр айкеләт верләт. Вантә, ши мирхот библиотекаевн рәпитты неңәтн Сүмәтвош районәв 95-мит ода юхәтты хәтл пәта юкәнтсы. Айлат ёхлүв арсыр лўңтупсәт райо-

нәвн вәдты ай кәртәт муй вәншәк вошәт оләңән ләшәтләт.

Ин иса шимәш лўңтупсәт ямсыева хәншты па тәса верты дыведа нәтлүв. Вантә, мирхот мәнты пураин ийха әк-тәшум айлат ёхлүв пүтәртты питләт, хән па мәта оләтн ай кәртые муй вәншәк вош Сүмәтвош районәвн тывәс, мәта хуятәтн хотәт омәссийт, муйсәр хуятәт сырыя па ин тәмхәтл вәнты ши тәхийн вәлдәт, муйсәр рәпитты тәхет тайләт, муйсәр унтас района муй па округеа дыв тәмхәтл тәләт.

Тәмәш вәйтантиупсы, рўш ширн читательская конференция, вәндтәты нявремәт пәта мўң библиотека хотәвн немасыя ләшәтлүв, ләдн пухәт па эвет дыв вәдты Сүмәтвош районәл оләңән аршәк верәт ушәна ат версәт. Ши пәта тәм мирхотәв «Виртуальная экскурсия» немн ши юкәнтсәв. Ши тумпийн «Сияй, Югорская звезда» немуп вәйтантиупсы әшколайн вәндтийлты нявремәт пида ищиты ләшәтлүв.

Тәм вәйтантиупсы Югра мўв округев сема питум әмәңхәтл пәта юкәнтсәв. Тәңәл одн киникайт лўңатты хотәва яңхты эвет па пухәт пида ищи хурасуп юнту-тәң ванлтупсы версүв. Ши вўш эвәлт айлат ёхлүвн шеңк сәмәңа тайты питса. Ши пәта тәмәш дыведа рәхты вәйтантиупсы вер тәм оләв сухәнты кемн па ләшәтлүв. Ма ширемн, тәм йисн Сүмәтвошн енумты нявремәт киникайт лўңатты хотәв ищипа шеңк мосман тайләл. Мўнева шит шеңк вән вер па амәт!

Владимир ЕНОВ

Төрүм юхан тыйн щӑта Сөрмӑң ӗх вӗсӑт. Щи Сөрмӑң Васькаен Касум эвӑлт хӑнты шив йис, ӗл нӗмла. Марья эвел Волдин лӑхсем вӑнтпӑл ими. Марьяид щӑрты вер тӑйс, ин па Төрүм юхан тыйн вӗл. Лӗв пӗпи хӗнӑлтуман щӑртӑс. Ин тӑм Валяен (Вандымова) щимӑщ вер щи тӑйл. Ма немасыя Марьяен хуща щӑрӑлттылты йӑхсум. Щӑта кӗтӗв ван вӗс. Щи лӗң ма ӗпем ики хуща вӗсум. Пӗпи хӑнтылты вер тӑйс. Пӗпи нӑнен щи хӑнл. Хуйтат муй верн щӑртлӑт. Хуйтат кӑт енлуп кешийн, хуйтат лаюмн. Иса ар вӗрн. Нӑң щӑтыщӑщен шӗнӑт лаюмн щӑртты вер тӑйс. Васька акев ики шӗнӑт, щакӑң Васька, ищи лаюмн. Лӗв щӑртӑң вӗс.

Йис ӗх олаңӑн путрӑт

Якув Васька лӗв лаюмн, пеншарн па. Ин лӗв пеншарл щи нӗм лупасн тӑйлӗв. Ма хӗшама вӗл, ин иса ара кӗлумтӑс. Лӗңх сухлӑн па щӑта вӗллӑт. Лупасл па лота кӗш тӑты щира тӑйсем. Ин лӗңх сухӑт пӑта йира тӑты пищем ӑнтӑ. Лупасл йира тӑдем па лӗңх сухӑт хуты верлӑдам. Тал хотӑт щӑта щи вӗллӑт. Щи тал хотл хуща лупасл щӑта вӗл.

Щӑта нӗхӑс вӗс, ащӗнӑн нух вӗйлӑсы. Лупман, ястуман мӑнема. Лупийл, ма нух вӗдем, тӑта вӗл-ки, кӑмн долумла, утла. Ларащлӑл лӗв хӑшсӑт, лӗңх сухлӑл хӑшсӑт. Ма ин щи верн лупасл йира ӑн тӑдем. Щи верн нӗмӑслум, лупасл муялн хӑн роханьлӑл, лӗв ат вӗл. Ӑн кӑлшидем. Щӑта ӗхӑл тӑп хӑшӑс па пеншар хӑшӑс.

Вӗн пеншар Якув Ващӑка ики верӑнтум. Якув Ващӑка ики пеншар хуплыты вер тӑйс. Ин Якув Ващӑка ики хуты и пӗш хот эвӑлт

йира щи вошитса. Щӑта хот тӑйс. Хотӑла юхтӑс. Щи хотӑлн и пӗш ӗл нӗмла ул. Имудтыйн хотл эвӑлт хӑриты пӗтӑс, пӑлты пӗтӑс. Кӗрӑл эвӑлт мултыйн муй нык талса. Нык талса, па шинӑш эвӑлт тухи пӗт хота талса. Пӗт хот и пелӑкн турны мунтал вӗс. Турны мунтал хотхӑрия нык лӑрийс. Щи Якув Ващӑка ики па шив. Тӑм нӗм пелӑк хотӗнӑн. Ин щи верн хӑнты иса ӑн хӑшӑс. И тӑп Евдокия Вандымова хӑшӑс па щи. Кирилл Вандымов, лӗв па нявремлӑл иса щи пӑрсӑт. Тум хотӗнӑн пакнӑлман иса щи тӑйсайт.

Па вер вӗс. Тум тал хота тӑңха юхтӑс, щит Дмитрий Степанович Кечимов. Ата йис. Холмесӑс. Хуят тӑңха щи луңӑс. Шӑңкап нух алмийлса. Па щи. Ӗхӑт, Мосума мӑнум пӑнтӑлн хутӑщ щи йис.

Мӗң щӑтыщӑщев па сем вой тӑйс. Ма щӑтыщӑщем Степан Анд-

реевич Кечимов. Семн ӑңкӑрмийл па мӑта вер тывл ки, щи лупӑл. Лупл: «Хӑлӗвӑт хӑтл юхӑтл, тушӑң ики па хӑнты ими юхӑтл». Йина щи. Ин мӑнем щи вер пӗтылӑс. Ма деваса путӑртсум, па йира пӗтӑс. Мулты вой ӗша павӑтлум, щи елпийн имухты луплум. Щӑтыщӑщев щӑрты вер ӑн тӑйс, тӑп сем вой тӑйс. Семн ӑңкӑрмӑл па щи лупӑлӗ. Лӗв щимӑщ вер тӑйс. Щи вер ин мӑнема пӗтӑс. Ма луплум ки, хуят щи юхӑтл. И пӗш тӑп арум вер тывилӑс. Ӑнтӑма ӗвум утн хота юхтыйлсаюв. Тӑм имен (Сөрмӑң Анна), щӑтыщӑщев шӗнӑт, йха холмесӑс. Имудтыйн ма лупсум, етн омӑстӗв, муй па улмев артӑн: «Ищипа хуят щи юхӑтл».

Щӑлта ин щи ясӑң лупмем ӗпийн, ата ӗвум артӑн хотӗв лӑтемӑты, лутемӑты щи пӗтӑс. Хотӗв хуплемӑты щи пӗтӑс. Щи тал хот дыпийн хуплемӑты щи пӗтӑс. Ин щи, мултӗв па шив юхтӑс. Щӑтыщӑщев шӗнӑт муй, хӗв вӗлум ут, лӗв вер вӗл, нух пӗтӑс, лӑвӑтты щи пӗтӑс. Атма щи йис. Арум тӗрн ӗвты щи пӗтӑс. Имудтыйн йира щи павтӑсӑс. Лын ширн тӑңха мулты вер па версӑнӑн. Ма хуты нӗмӑссум, хуят хӑнты юхӑтл, щи эвӑлт шомӑлтыйлты ут, пӑдтамтыйлты ут. Щимӑщ ут юхтӑс.

Нын ин тӑм юхӑтты вер ма вӗсем. Олаң пӗпем ӗша павӑтмемн щи

луплум, хуят щи юхӑтл. Акем ики хуща мӑнлум. Ин пӗпем мосл пӑратты, лӗңӑн. Нӗмӑслум, хота йӑхӑл пӗпи пӑта. Ин па тӑм вӗлтемн тӑх щос хулна мӗтшаньлум. Ин щит хӑнты юхӑтты вер ӑн вӗлум, вӑнт вой щит мӗтшӑлум.

Имудты па ясӑң вӗс. Лӗв вӗлталн пӑлты вер ӑн тӑйс. Щӑлта лупийл: «Хотема юхӑтсум, холмӑссум. Тӗт ӗлсум. Камн шомӑлтыйлты щи пӗтӑс. Щӑлта лупийл, хот ӗхтыя юхтӑс. Юлн тӗт ӗх тӑхты ӗлӑс, ӗхлӑл худасӑт. Щӑлта ким етӑс па ин атӑлн. Камн вой елпийн сорум вӗнши вӗс, щи сорум вӗнши ил сӗвӑрсӑлӗ. Тӗт ӗлӑс, щи сорум вӗншӗл ӗлӑс, имудтыйн тӑңха, нувия тӑңха щи йис. Щиты тӗт хонаңӑн вӗс, вӗс. Па ин утл тӗт хонаңа ӑн йил. Сема ӑн пӗтылӑс.

Щит юхан тум пелӑк хотл. Ма, вантӑ, тӑм вӗлтемн тал хот эвӑлт ӑн пӑллум. Щиты щи холлум. Лӗв ищиты щи. Вот сай ат вӗс. Тӑм ин хот пай сӑңхум хӑюм муй арат ола йис. Ма ин щи хотн имисаңӑн ол юхӑтмемн щи хотн щи холсумн. Щи вер ӗпийн па хӑйсемн щи хотленки.

**Тӑм путӑр Кузьма
КЕЧИМОВ 1989-мит
олн путӑртсӑлӗ**

**Татьяна МОЛДАНОВА
диктофона хӑншӑлӗ**

**Пӗтр МОЛДАНОВ
непека пунсӑлӗ**

**1945
2020**

НЭМТЫ ПИТДҔЛҮВ

Тэнлуп тыдҔащ 23-митн Мўев давҔлды ёх хҕтл постҔлўв. Ши хҕтл олаҕҥан 27-митн 1922-мит олн поступсийн хҕншсы. 1918-мит олн Вўрты армия тывҔс. Мет сыры – Вўрты Армия хҕтл, щҔлта 1946-мит ол вўш эвҔлт Советской Армия хҕтл, 1949-1992-мит олаҕҥн Советской Армия па Военно-морской флот хҕтл немҔт тҕйс. Вудаҥ Отечественной далҔ пурайн ши ёмҔнхҕтл ищи постҔсы, солдатлўв ши хҕтлҥан рҕт мўев эвҔлт шеҕк тарма вуракҔт вошитсҔт. Йилуп Россия па СНГ мўвҔтн ши ёмҔнхҕтл «Мўев давҔлды ёх ёмҔнхҕтл» немн пўнсы. Ши хҕтлҥан ЁмвошҔҥ ёх Победа парк хуца ҕня лыптҔт пунсҔт. Шуши мирлўв ищи Вўрты армияҕн, Советской армияҕн, интҔм Российской армияҕн служитҔт. Хҕнты, вухалҔ, юрн айлат ёх Афганистан, щҔлта Чечня па па мўвҔтн далаҕсҔт, ар хуят юхды ҕн керлҔсҔт.

Иван Николаевич Каскин (27.08.1915 – 27.09.2004). Лўв Ёмвош район Цингалы кҕртҔн сема питҔс. 1937-мит олн УвҔс мир институт ҕма етшуптҔс па Касум ҕшколайн нявремҔт вҕндтҔс. 1940-мит олн армия вўсы. Связиста вҔс. Вудаҥ Отечественной далҔ пурайн Калинин (ин Тверь) вош давҔс. Рҕт мўвд тухалпи па хон пелҔк Чехословакия, Польша мўвҔҥн эвҔлт вуракҔт вошитҔс. ДалҔ ҕш хўват Германия мўв вҕнты шҔшҔс. Хҕлум пўш мҔвҔрта мҔшмҔлтыҕдсы. «Вудаҥ Отечественной далҔ» 1-мит степень па Жукова немуп орденҥн, «За победу над Германией» па па мевд посҔт тҕйс.

ВҔлупсҔд мҔр Ёмвош районҔн нявремҔт вҕндтуман вҔс.

Иван Романович Котлехумов 1925-мит олн сема питҔс. 1943-мит олн 18 ола ювмалн далаҕсты мҔнҔс. Лўв I Белорусской фронтҔн 795-мит артиллерийской полк хуца артиллериста вҔс, Смоленщина, Украина, Прибалтика, па хон пелҔк Польша па Германия мўвҔтн далаҕсҔс. Кҕт пўш мҔшмҔлтыҕдсы, кўрд карты нҔд шўкн питыйлсы, ёшл – нҔдн, тўнматылҔс па йилпа далҔ мҔнылҔс. «Вўрты Звезда» немуп кҕт орден, «За отвагу», «За боевые заслуги», «За освобождение Варшавы», «За взятие Берлина», «За победу над Германией» па па мевд посҔт тҕйс. ДалҔ юпийн лўв елды служитҔс, пушкан нҔд пунты па пушкан эвҔлт есҔлды хҔя вҔс. 1949-мит олн тҕп юхи керлҔс. ВҔлупсҔд мҔр ВаньшавҔт кҕртҔн «Победа» колхоз хуца хўл па вой велпҔсдуман рҕпитҔс.

Василий Данилович Кори́ков (1.01.1924 – 25.07.2001). Ҕшкола юпийн тҕп ЁмвошҔҥ педучилищайн вҕндтыҕлды одҕитҔс, имухты армия вўсы. Ленинградской фронта китсы, ши юпийн Волховской, Калининской, III Белорусской фронтҔн далаҕман Германия мўв вҕнты шҔшҔс. Кенигсберг вошн Победа хҕтл олаҕҥан уша верҔс. Кҕт «Вўрты Звезда», «Вудаҥ Отечественной далҔ» 1-мит степень орденҔт, «За боевые заслуги», «За отвагу», «За победу над Германией» па па мевд посҔт холумтҔс.

Илья Иванович Мили́хов 1916-мит олн ТҕпҔд губерния СўмҔтвош район Шўил кҕртҔн сема питҔс. ИмеҔа йис па 1938-мит олн лўв семьяелн Ольга эвие сема питҔс. 1941-мит олн Вудаҥ Отечественной далҔ олнитум пурайн далаҕсты тҔсы па юхды лўв ҕн керлҔс – 1943-мит олн тҕнлуп тыдҔащн далҔ хҕрн вҔшҔс.

Людмила ШУЛЬГИНА

Ханты ясанг (Ханты́йское слово) №4 (3544), 27.02.2020

Соучредители
Дума, Правительство
Ханты-Мансийского
автономного округа – Югры
Издатель
Департамент общественных
и внешних связей Ханты-
Мансийского автономного
округа – Югры

Редакция

Врио директора, главный
редактор – **Кондина Г.Р.**
Телефон (3467) 33-22-72

Заместитель главного
редактора – **Вах Н.И.**
Телефон (3467) 33-24-02

Ответственный секретарь –
Раги́мова Н.В.
Телефон (3467) 33-24-02

Адрес редакции и издателя:

628011, г.Ханты-Мансийск,
ул.Комсомольская, 31
тел./факс (3467) 33-17-52

E-mail: gazeta@khanty-yasang.ru
Газета размещена на сайте
www.khanty-yasang.ru

Отпечатано:

ООО «Новости Югры-
Производство» г. Сургут,
ул.Маяковского, 14.

Индексы 04393, 54393

Тираж **2166** экз.
Заказ **853**
Цена свободная

Газета
зарегистрирована
Управлением Федеральной
службы по надзору в сфере
связи, информационных
технологий и массовых
коммуникаций по

Тюменской области,
ХМАО-Югре и ЯНАО.

Свидетельство о регистрации
ПИН №ТУ 72-00796
от 23 января 2013 г.

Мнение авторов
публикаций не
обязательно отражает
точку зрения
редакции.